

باسمه تعالی

رئیس جمهور منتخب، وزیر بهداشت آینده کشور
"شاخص های روشنی برای ارزیابی عملکرد"

دکتر محمد اسماعیل اکبری*

ارزیابی هر دولتی با شاخص های ملی و بین المللی براساس فعالیت و عملکرد آن دولت در امور اجتماعی مردم می باشد. غرض از امور اجتماعی حوزه های عملکردی، سلامت، امنیت، آموزش و مراقبت از محیط زیست به معنای هماهنگی بین بخش های مختلف توسعه است. در طول سی و اندی سال بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، حوزه سلامت در کشور ما توفیقاتی داشته است که بعضی از آنها زبانزد خاص و عام در داخل و خارج از کشور است. اما ضعف هایی هم وجود داشته است که آسانترین معیارها را برای ارزیابی عملکرد بدست می دهد. ذیلاً این معیارها را به طور خلاصه بیان می کنم تا شاهدی باشد بر اشکال عملکرد دولت های پیشین بویژه دولت نهم و دهم در حوزه سلامت و نشانه ای باشد برای رئیس جمهور محترم منتخب جهت فرماندهی سلامت مردم.

در بحث مدیریت سلامت، یقین حاصل شده است که، ساختار مبتنی بر نیروی انسانی و دارو و امکانات تشخیصی و درمانی تنها ۲۵ درصد در سلامت مردم تأثیر گذارند. همه ما اطباء و گروههای وابسته و هر آنچه در اختیار داریم ربع ضروریات تأمین سلامت مردم را شامل می شویم و ۷۵ درصد عوامل دیگر را باید در سایر بخش های توسعه جستجو کنیم، به همین جهت است که رئیس جمهور منتخب عزیز را وزیر بهداشت آینده مردم می نامم.

آنچه غفلت شده است و نتایج حاصل از آن غفلت، دامن مردم را گرفته، مدیریت عواملی است که بیشتر حرکت عصاره گونه را توجیه می کند تا رفتاری عالمانه و دلسوزانه.

در این سالها مردم - بعنوان مهمترین مؤلفه مدیریتی - کمتر در میدان عمل مورد توجه قرار گرفتند و مراقبت از سلامت مردم گاهی حتی در قالب شوهای تبلیغاتی و نه علمی مطرح شد؛ و با تأثر باید گفت مردم نه برای سلامت خود توانمند شدند و نه مشارکت داده شدند.

در ساختارهای مدیریتی چگونگی توانمند سازی مردم و مشارکت آنها روشن است، اما متاسفانه وجهه و صورتی از این مشارکت در سال های اخیر ندیدیم.

برای حل مشکل دیابت مردم به داروی ضد پای دیابتی قناعت کردیم و برای حل مشکل فشار خون آنها ، به گرفتن فشار خون در کوچه و خیابان اکتفا کردیم. حتی به عوامل خطر آنها هم فکر نکردیم، تا چه رسد به حل آنها!

به مردم گفتیم که از ایدز نگران نباشید! ما داروی آن را ساختیم و حتی به دنیا گفتیم که شما بیماری ایدز را تولید کردید ما آن را درمان کردیم ؛ و آنقدر این حرف سخیف را جدی گرفتیم که طغیان ایدز را شاهد بودیم .

مردم که پرتوان ترین مؤلفه برای مدیریت سلامت هستند را کنار زدیم و در پوشش گروه‌های مختلف کارشناسی ، بدون حضور آنها و بدون نتیجه برای آنها ، سعی در انتشار مقالات و کتابهایی کردیم که فقط هزینه های آن را مردم می پرداختند.

اصل تناسب عملکرد و تکنولوژی مناسب را از قلم انداختیم و برای توجیه عملکرد خود ، تولید چند داروی منوکلونال و یا دستگاه پیشرفته را که البته قدم های مؤثری هم بودند، علم کردیم و گفتیم که این یعنی همه آنچه مردم احتیاج دارند ؛ و این دروغی بود نه از سر دلسوزی بلکه از منظر سیاست زدگی و ...

اقتصاد مقاومتی را به کلی فراموش کردیم و اقتصاد مبتنی بر بازار آزاد در حوزه سلامت را، به نحوی رونق دادیم که حتی مردم توان ابراز عقیده هم پیدا نکنند ؛ گفتیم ما میدانیم و شما نمی دانید؛ حتی علم را هم به بازی گرفتیم و شاخص های علمی در تشخیص و درمان بیماری ها را هم به بازار آزاد واگذار کردیم ، بنحوی که استانداردها هم فراموش شدند و سلیقه های تجاری و تبختر جایگزین علم مؤثر و مفید شدند .

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در طول سالهای اخیر نتوانست در جایگاه علمی خود "راهنماهای ملی سلامت" را جهت طراحی تناسب و عملکرد مناسب، ایجاد و تولید کند ، اگر چه در ماههای اخیر و با حضور آخرین وزیر بهداشت دولت دهم، این نقیصه در حال جبران است ؛ اما باید دید این کودک نوپا تا کی و چگونه می تواند به حیات مؤثر خود ادامه دهد ؟ اینها همه بستگی دارد به اندیشه ، دیدگاه و عملکرد و تیم رئیس جمهور منتخب محترم .

عدالت که خود مؤلفه ای اساسی در مدیریت امور اجتماعی از جمله سلامت است ، بدترین چهره خود را در سالهای اخیر نشان داد و با شاخص های بین المللی ما جزء بدترین کشورهای جهان شدیم. کشور عزیزمان ایران اسلامی ، که روزگاری زبانزد همه محافل علمی و مدیریتی جهان با اصل اجرایی مراقبت های اولیه سلامت بود، امروز در پائین ترین رتبه ها بین کشورهای دنیا برای رعایت عدالت در سلامت قرار گرفته است و این جایگاهی بسیار ناصواب و ناشایسته برای مردمی چنین بزرگ است .

متأسفانه در این سالها آنچنان عمل شده است که سالانه قریب ۷۰۰ هزار نفر از مردم شریف و عزیزمان به دست ما یعنی ساختار پر هزینه سلامت ، به زیر خط فقر می روند؛ شاید بتوان گفت عملکرد ما حتی از عملکرد بسیاری از مؤسسات ناسالم اقتصادی برای فقیرتر کردن مردم موثر تر بوده است! ریاست محترم جمهور منتخب باید قول بدهند که اولاً این رقم را متوقف می کنند، ثانیاً آنرا به صفر نزدیک خواهند کرد .

عملکرد غیر علمی در حوزه سلامت عامل و باعث چنین نتیجه ای بود که ما پول هزینه کردیم آن هم از جیب مردم، اما سلامت را به آنها هدیه نکردیم؛ این بدان معناست که شاخص های علمی را فراموش کردیم و آنرا به شاخص های سلیقه‌ی تجاری گروه‌های مختلف تبدیل کردیم. مصداق‌ها آنقدر زیاد است که در این مقال نمی‌گنجد، اما حتی مؤلفه روشن قانون را هم نادیده گرفتیم. شاید هیچ‌گاه مانند چند سال اخیر، چنین مبانی قانونی و حقوقی معتبری در اختیار مدیران حوزه سلامت نبوده است؛ اما قانون‌گریزی و عدم شناخت مشکلات، همه این قوانین مترقی را هم بلااثر کرد.

در ابتدا گفتیم که سه ربع توفیق در تأمین و ارتقای سلامت مردم ناشی از همکاری بین بخش‌های توسعه است؛ اما نه تنها این هدف متعالی تعقیب نشد، بلکه دائماً بر این بار شیشه چوب سیاست زدگی کوبیدیم.

استعمال دخانیات را بعنوان محملی برای کسب ثروت تلقی کردیم و توصیه کردیم همه جا قلیان بکشند و سیگار ارزان بفروشند و نتیجه آن افزایش حداقل ۴ درصدی از جامعه بالغ در استعمال دخانیات شد که خود مدخل بسیاری از بیماری‌های غیر واگیر است.

شکر و روغن را پشتیبانی کردیم و شیر و پنیر را از سفره محرومین بیرون بردیم.

آنقدر چماق لجاجت و تجارت را بر سر سرمایه‌های ملی در بخش تشخیص و درمان کوبیدیم تا همه باورکنند بخش دولتی توان خدمت ندارد و این محمل که ۸۰ درصد خدمات بستری و قریب ۳۰ درصد خدمات سرپایی (در مناطق محروم ۱۰۰ درصد) را ارائه می‌دهد، ناتوان است، و باید همیشه محتاج و مقروض و ورشکسته باشد.

سفره‌های مردم را از رنگین دانه‌های تجاری پر کردیم و از محصولات خودساخته ملی خالی، تا همه تصور کنند که ما ناتوان در اداره امور هستیم.

از همه مهمتر، معنویت را سست کردیم؛ مؤلفه‌های معنویت‌گرایی را در حوزه سلامت به پایین‌ترین سطح خود نزول دادیم و ارزش را به سردمداران غرب زده که علم و سیاست زده‌اند سپردیم، و از همه ظلمها بزرگتر اینکه، دروغ و غیبت و تهمت را عادی و مرسوم کردیم!

برادر ارجمند، جناب آقای دکتر روحانی، حضرتعالی وزیر بهداشت و مسئول سلامت این ملتید و انشاء... تعالی به مردمی که به زیبایی دل سپرده شما شده‌اند، طعم شیرین مدیریت عالمانه اسلامی را می‌چشاند و نشان می‌دهید که مقاومت در مقابل تجارت و جهالت می‌تواند بهره‌دهی مناسب داشته باشد.

امید داریم که انشاء... چهار سال بعد نه تنها ۷۰۰ هزار نفر به خاطر بیمار شدن، زیر خط فقر نمی‌روند، بلکه مردم به جز غم بیماری غم دیگری نخواهند داشت؛ و یقیناً این توانایی در نظام جمهوری اسلامی ایران وجود دارد.

انشاء... کالری مورد نیاز همه مردم بر اساس آنچه لیاقت آنهاست تامین و در سفره آنها قرار می گیرد و انشاء... این لحاف ملانصرالدین را بخش های مختلف توسعه به هر سو نمی کشند که مردم را بی بهره از خدمت کنند.

انشاء... علم مبتنی بر دلسوزی و واقعیت‌های جامعه، مبنای خدمت قرار می گیرد نه بزک های ظاهری که موجبات تمسخر عالمیان را برای حوزه سلامت به ارمغان می آورد.

الحمدا... قوانین کافی و تقریباً کامل هستند، اما باید دانست که قانون گرایی و هماهنگی بین بخشی و اجرای دلسوزانه و عالمانه توسط آنهایی که تعارض منافع با مردم ندارند، کلید حل معماست؛ کلیدی که همه کشورهای پیشرفته جهان بکار گرفتند تا پاسخگوی عادلانه نیازهای مردمشان باشند.

در پایان به یقین و با صراحت می گویم، بازار مکاره ای که امروز در حوزه سلامت ایران وجود دارد، در هیچ کشور توسعه یافته ای مانند ندارد و آنها به نیکی توفیق پیدا کرده اند تا بر جهالت و تجارت تفوق پیدا کنند و سلامت مردم را در هیچ بازاری به دست دلان عالم نماندند. خدا را شاکریم که نیروهای توانمند حوزه سلامت در کشور به حد کفایت قدرت پاسخگویی به این برنامه ها را دارند اما شرط آن است که شاخص های روشن عدالت محورانه و عالمانه به آنها ارائه گردد؛ چرا که سطح بندی خدمات و بهره گیری مناسب از این نیروها مدیریتی "نادرانه" را می طلبد.

دعا گوی خادمین ملت هستم و آرزومند درخشش مدیریت علمی و اسلامی در حوزه امور اجتماعی.

* استاد دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

* فوق تخصص جراحی غدد و سرطان از جانز هاپکینز آمریکا

* مشاور سازمان جهانی بهداشت

* رئیس و موسس انجمن آموزش پزشکی ج.ا.ا

* رئیس مرکز تحقیقات سرطان

* رئیس اسبق دانشگاه علوم پزشکی استان اصفهان و مدیر عامل بهداری استان

* و معاون و مشاور سابق وزیر بهداشت